

## Estudis i investigacions

# El Pla de la XARXA D'HISTÒTOPS DE CATALUNYA, un model alternatiu de turisme cultural

Implantar un turisme lligat al patrimoni històric i monumental català és una via eficaç per dinamitzar el sector turístic arreu del territori. La Conselleria de Comerç, Turisme i Consum de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Pla de la Xarxa d'Històtops, vol crear petits centres d'interpretació de la història de Catalunya, fent especial incidència en les zones d'interior i de muntanya.

A Catalunya, com és sabut, el turisme es mou entre tres tipologies bàsiques que a vegades es troben barrejades. D'una banda, hi ha la base d'un model de turisme de "sol i platja" molt lligat a les localitats costaneres. De l'altra, ens trobem amb l'apogeu d'un turisme cultural urbà reduït a algunes capitals com Barcelona, Tarragona i Girona. Finalment, es dona el cas que una bona part del territori català es troba mancat d'alternatives i reclus en un turisme de fluxos interns molt vinculat al turisme rural.

Ara bé, el turisme de sol i platja és un model estacional, amb una perniciosa sobrecàrrega de la costa. A més, es tracta d'un turisme impersonal que no pot combatre amb les ofertes d'altres destins del Mediterrani o d'altres oceans. Encara més, tant aquest model com el de turisme cultural centralitzat fonamentalment en la ciutat de Barcelona concentren els visitants en una franja estreta i densificada, en detriment de la resta del territori català.

Al mateix temps, les xifres indiquen que el turisme és un dels motors de l'economia del país, cosa que fa pensar en la necessitat d'un model turístic dissenyat i controlat per la màxima instància política de Catalunya, que permetés assolir uns estàndards de qualitat molt alts per tal de continuar presentant-se com una alternativa competent al mercat.

## L'origen

Davant la constatació de les mancances i debilitats del model turístic català, la Conselleria de Comerç, Turisme i Consum de la Generalitat de Catalunya va decidir buscar una alternativa



possible i eficaç que fos una solució conjunta a diferents problemes. Aquesta alternativa passa per intentar implantar un turisme lligat al patrimoni històric i monumental, sector en evident puixança. Una mostra d'aquest creixent interès pel turisme cultural és el fet que els indrets considerats Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO esdevenen un reclam turístic tan visitat que, fins i tot, en alguns casos es dona la paradoxa que aquella etiqueta creada per afavorir la seva perdurabilitat es converteix en un perill de sobreexplotació.

L'entitat encarregada de proposar una solució a aquesta situació és el Taller de Projectes UB-Projectes de la Universitat de Barcelona. Gràcies a la meua participació en el Màster en Turisme i Mediació Didàctica del Patrimoni que realitza l'EUHT CETT amb la col·laboració del Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona, vaig poder incorporar-me al projecte esmentat.

## Els objectius

Els objectius del projecte es basen en la premissa que l'únic que és propi d'un país és la seva història. Aquesta finalitat didàctica d'explicar la nostra història va dirigit, d'una banda, als turistes forans, perquè compreguin i respectin el nostre territori, la nostra cultura i la nostra identitat. D'altra banda, es tracta d'una tasca pedagògica envers els catalans, perquè som conscients que el coneixement del propi país no és una missió que s'hagi d'encomanar de forma exclusiva al sector de l'ensenyament reglat o dels organismes culturals, sinó que els serveis de turisme dependents de la Generalitat de Catalunya

tenen l'obligació d'ajudar la ciutadania a millorar el coneixement del seu país, de la seva història i de tot allò que ens ha portat on som.

El segon objectiu, no menys important, pretén obrir vies de desenvolupament del turisme cultural envers àrees del territori català clarament discriminades des del punt de vista del turisme perquè no estan situades als grans passadissos del turisme majoritari, ja sigui el de sol i platja, el dels grans nuclis urbans o el de la neu. Per tant, el projecte es planteja ajudar a aconseguir un cert equilibri territorial.

Finalment, la nostra proposta persegueix un tercer objectiu, que és ajudar a transformar el màxim nombre de productes culturals en productes clarament turístics.

## Altres referents

Construir un sistema turístic articulat a través dels referents històrics d'un país és una idea que ja s'ha desenvolupat, amb èxit, en alguns indrets com Escòcia, el País de Gal·les i el Tírol. A Escòcia, la promoció turística en relació al turisme cultural vol donar a conèixer tant l'Escòcia tradicional com la cultura contemporània escocesa. Això suposa la concepció integrada com a element turístic de les arts escèniques i visuals, la música, la literatura, la llengua, els museus, el patrimoni, les artesanies, l'arquitectura, el disseny, el cinema... Els principals agents de la gestió del patrimoni són organismes públics relacionats amb l'art i la història. La promoció passa per organitzar diferents productes turístics adreçats als operadors turístics, com en el cas de l'Historic Scotland, que ho fa amb el lema "5.000 anys d'història d'Escòcia".

En el cas de Gal·les, el patrimoni està caracteritzat per una llarga llista de petits museus, castells, abadies i esglésies, a la qual se suma un ric patrimoni miner i de la indústria de l'acer. L'estratègia principal consisteix no només a promocionar aquest patrimoni com a part fonamental de la identitat gal·lesa, sinó també a incorporar l'essència de la cultura gal·lesa a la llengua. El Wales Tourist Board establí el 2003 un programa que se centra a fomentar la identitat gal·lesa en tots els productes turístics com a element diferencial i únic sota la marca "Wales, A Big Country", pel turisme intern, i "Wales, Land of Nature and Legend", pels mercats forans.

El cas del Tírol, dividit entre Àustria i Itàlia, és el d'altres nacionalitats europees dividides per les actuals fronteres administratives, com Catalunya o el País Basc. Les seves experiències turístiques i culturals es basen en estratègies conjuntes de cooperació transfronterera.

## L'essència del Pla de la Xarxa d'Històtops de Catalunya

El projecte proposat, el Pla de la Xarxa d'Històtops de Catalunya, consisteix a implementar una xarxa de petits centres d'interpretació de la història de Catalunya que abasti tot el territori. Aquest projecte parteix del convenciment del

poder de la memòria com a fonament de la identitat individual i col·lectiva perquè, de la mateixa manera que la memòria individual és la base imprescindible per a la constitució del jo, la memòria col·lectiva, en la seva forma institucionalitzada, és a dir, la Història, és un element imprescindible per a la constitució de les entitats col·lectives.

En segon lloc, es considera que els espais associats al passat tenen sempre una funció simbòlica per a molta gent, de manera que la nostra identitat depèn d'ells, que són els guardians de la memòria.

De la combinació d'aquestes dues constatacions sorgeix el concepte d'*històtop*, un punt d'ancoratge de la memòria al territori que és independent del patrimoni arqueològic o monumental i que es fixa en la recuperació del patrimoni històric. S'hi explica no una història, sinó un fragment de la història de Catalunya, i es fa des d'un punt geogràfic, un "geotop" històric, podríem dir-ne. A més, tot i que els històtops no pretenguin relacionar-se directament amb cap element patrimonial físic, sí que es conceben i entenen com a centres a partir dels quals s'articulen els productes culturals, de tal manera que es presenten al visitant com a productes turístics integrals. Aquests espais es projecten tenint en compte les noves tecnologies de la comunicació, de gran aplicació i possibilitats, encara poc explotades, en l'àmbit del turisme cultural.



Però aquest projecte va més enllà de la individualitat d'un històtop, ja que la Conselleria de Comerç, Turisme i Consum de la Generalitat de Catalunya pretén crear una xarxa d'històtops per tot el territori català donant peu així a un entramat de centres d'interpretació de la història de Catalunya. Cada històtop, de manera independent, explicarà un capítol de la nostra història o de les nostres tradicions. Al mateix temps, però, tots els històtops en conjunt constituïran un llibre tridimensional de la història i la cultura del nostre país. Tot això es pensa fent especial incidència en les zones d'interior i de muntanya, per tal que la nostra història hi sigui present d'una forma viva, gairebé palpable, de tal manera que ens permeti, a tots els ciutadans catalans i a aquells que ens vénen a visitar, conèixer-nos millor. ■

**Nayra Llonch Molina**

*Alumna del Màster en Turisme i Mediació Didàctica del Patrimoni (2004-2005) a l'EUHT CETT-UB  
Taller de Projectes UB*